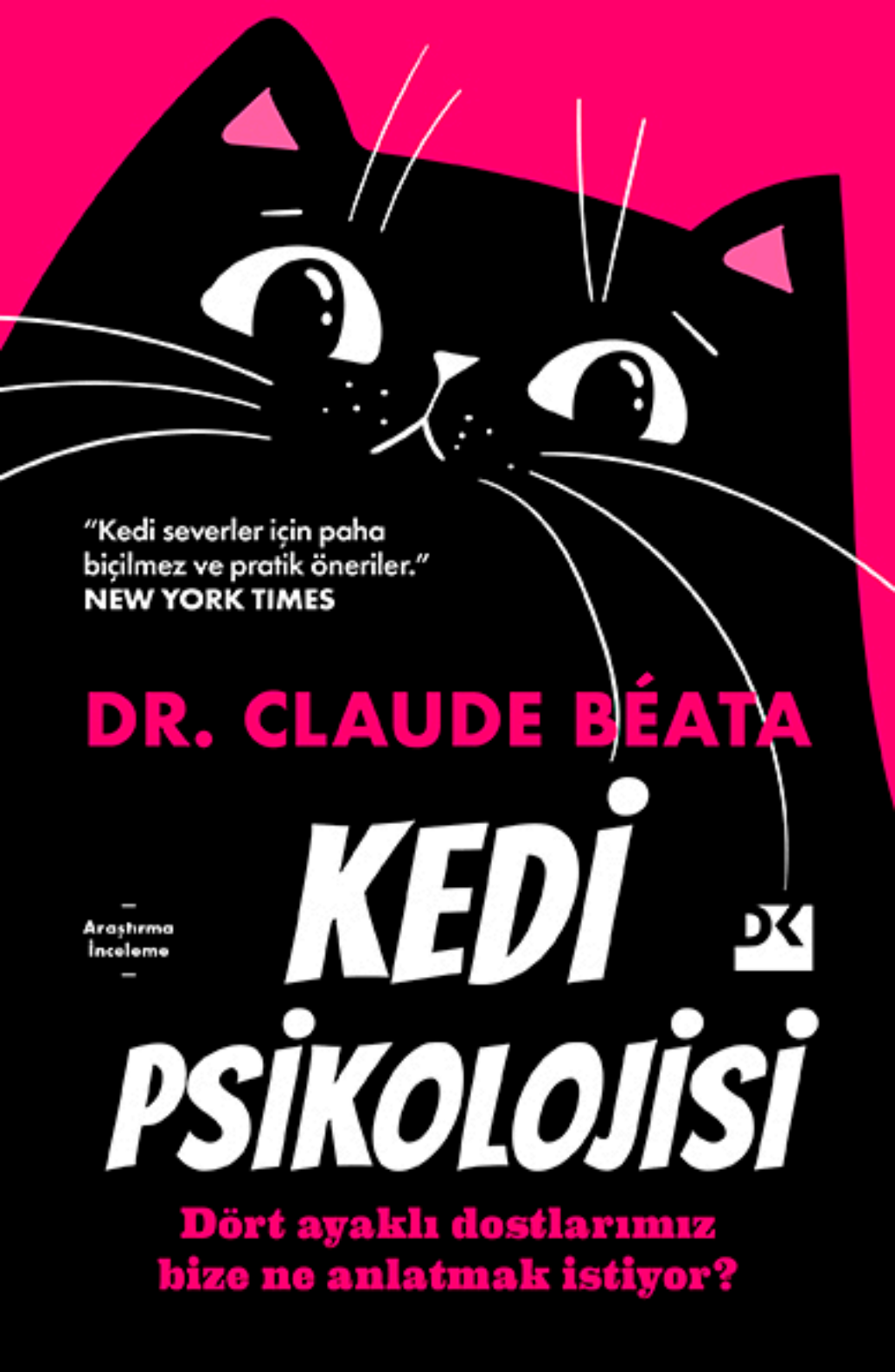

"Kedi severler için paha
biçilmez ve pratik öneriler."
NEW YORK TIMES

DR. CLAUDE BÉATA

—
Araştırma
İnceleme
—

KEDİ

PSİKOLOJİSİ

**Dört ayaklı dostlarımız
bize ne anlatmak istiyor?**

Claude Béata, bir veteriner hekimidir. Fransa'nın Toulon şehrinde on beş yıl boyunca genel veterinerlik yaptıktan sonra hayvan davranışları ve psikiyatrisi üzerinde uzmanlaşmıştır. Bu alanda da önde gelen isimlerden biridir. Hayvanların psikolojisi üzerine çöksatan birçok kitabın yazarıdır. Vets for Pets Derneği'nin başkan yardımcısıdır.

KEDİ PSİKOLOJİSİ

Orijinal adı: La folie des chats

© Odile Jacob, 2022

Yazan: Claude Béata

Fransızcadan çeviren: Nazlı Ceyhan Sümter

Yayıma hazırlayan: Kemal Küçükgedik

Türkçe yayın hakları: © 2026 Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz. Bu kitabın Türkçe yayın hakları Editions Odile Jacob aracılığıyla satın alınmıştır.

1. baskı / Şubat 2026 / ISBN 978-625-8593-00-6

Sertifika no: 44919

Kapak tasarımı: Cüneyt Çomoğlu

Sayfa uygulama: Yeşim Ercan Aydın

Baskı: Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.

Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1

Baha İş Merkezi. A Blok Kat: 2

34310 Haramidere-İstanbul

Tel. (212) 412 17 00

Sertifika no: 44452

Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 3, Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL

Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16

www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

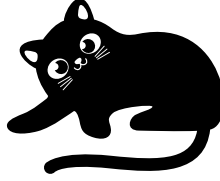
Kedi Psikolojisi

Claude Béata

DOĞAN KİTAP
ÖRNEKTİR

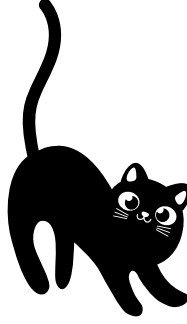
Çeviren: Nazlı Ceyhan Sümter

İçindekiler

Önsöz	9
Giriş.....	15
1. Joker ya da kedinin ikili doğası.....	19
2. Yaşam alanı ve ıstırap	54
3. İlişkiler: Olmalı mı, olmamalı mı?.....	96
4. Deli kedilerin yuvasına kuş uçuşu bir bakış	141
5. Kedi: Simge ve tanık.....	183
Sonsöz: Birlikte	231
Yazar notları.....	233

Önsöz

Keyifli bir üslupla yazması, etoloji bilimi eğitimi almış klinik veteriner hekim Claude Béata'nın felsefi meseleleri gündeme getiren anekdotlar anlatmasına engel olmuyor.

Kediler bizimle birlikte yaşamaya başladığından beri davranışları da evrim geçirdi. Elbette onlar hâlâ kedi: Avlanmadan, pusuya yatmadan ve hareket eden her şeyin üzerine aniden atlamadan duramazlar. Kedi kedidir; küçük dişleriyle kendisinden üç kat büyük bir avı parçalayıp yiyebilen, hızlı, sessiz ve zarif bir yırtıcıdır. Ne var ki teknoloji çılgınlığının çalışma ve dinlenme, avlanma ve huzur döngülerini altüst ettiği bir uygarlığın içine sıkışmış insanlarla dolu bir dünyada yaşamak hem insanlarda hem de hayvanlarda biyolojik değişimlere ve davranışsal bozukluklara yol açmaktadır.

Yaşlılık, uygarlığın bir ürünüdür. Doğal ortamında bir kedi üç ya da dört yıl yaşarken teknik nesnelerle insana adapte edilmiş bir ortamda aynı genetik program onu on beş ila yirmi yaşına kadar yaşatır. Neolitik dönemden önce, yani sekiz bin ila on bin yıl önce, Bay ve Bayan Sapiens'in iskeletleri otuzlu yaşlara zar zor ulaşıyordu. Bugün ise iki kız çocuğundan biri yüz yaşını görecektir ve erkekler de doksanlı yaşlara yaklaşacak.

Demek ki insanlar ve hayvanlar arasında ortak bir program var. Uygarlığın yarattığı dünya, bir kedinin veya insanın genetik programının ifadesini değiştiriyor.

Claude Béata, bir klinik hekim olarak, kedilerden neler öğrendiğini bize aktarıyor. İzole edilen, hiçbir ilişki kurmamış bir yavru kedi, kedi olamaz. Kendisi olabilmek için bir başkasına ihtiyacı vardır. Ne var ki bu “başkası” yoksa ya da “uygun” değilse yavru kedi gelişmekte zorlanır. Ortamın uygunsuz uyaralarıyla (yoksunluk ya da aşırı uyarılma) işlevsiz hale gelen beyni, kedilere özgü davranışlarının olgunlaşmasını sağlayamaz.

Her şey yolunda gittiğinde bir yavru kedi, kardeşleriyle boğuşarak ve annesinin kuyruğunu yakalayarak “kedi olmayı” öğrenir. Bu küçük boğuşmalar ve kısa süreli saldırganlıklar hiçbir düşmanlık içermese de yavru büyüdükçe artan ağırlığı ve güçlenen dişleri annesine acı verir, bu da annenin tepki göstermesine neden olur: Basit bir tıslama, yavrunun burnuna doğru hızla üflenmiş şaşırtıcı bir nefes, tırnakları çıkarmadan ama tehditkâr şekilde kaldırılan bir pençe yavrunun oyun amaçlı saldırısını dizginlemeye yeter. Bir insan tarafından biberonla beslenen bir yavru kedi ise bu gerekli saldırganlığı frenlemeyi, dolayısıyla da etkileşim ritüellerini öğrenemez. Sonuç olarak, genç kedi sağlıklı bir şekilde sosyalleşemez.

Claude Béata kitabını pek çok örnekle beslemiş. Bizler bu muhteşem küçük kaplanlarla ilgilenmeye bayılsak da gelişimsel bir zorluk yaşandığında, bu minik yırtıcı endişe verici hale gelir ve veterinerliğin yardımına ihtiyaç duyarız.

Claude Béata’yı veterinerlik okulundan mezun olmasından kısa bir süre sonra tanıdım. Hayvan psikiyatrisiyle ilgileniyordum fakat gördüğü tıp eğitiminde bu konuda hiçbir öğretim yoktu. Veterinerler, hiçbir eğitimin onlara çözümünü öğretmediği klinik sorunlarla karşı karşıya kalıyordu. 1980’lerin başında, başvurabilecekleri yalnızca iki kitap vardı: *Psychiatrie animale*^a (Hayvan

a. Brion A., Ey H., *Psychiatrie animale*, Paris, Desclée de Brouwer, 1964.

Psikiyatrisi) ve *Mémoire de singe et paroles d'homme*^a (Maymun Belleği ve İnsan Sözleri). İnsanın gerçekten doğaüstü bir varlık olarak^b hayvanlarla hiçbir ortak noktası, dolayısıyla da onlardan öğreneneği hiçbir şey olmadığı bilgisi sosyal bağlamda sorgulanmaya başlamıştı. Edgar Morin bilim dallarını karşı karşıya getirmek yerine birleştirmeyi öneriyordu ve bu da bilgiyi parçalamak demektir.^c Canlılar dünyasının gizemine karşı Darwinci bir tutum ortaya çıkmaya başlasa da çok nadiren benimseniyordu. Genel kültürde “insanı hayvanın seviyesine indirmekle” suçlanıyorduk ve üniversiteler de ya bütünüyle biyolojik ya da bütünüyle psikanalitik açıklamalar arasında kısıtlı bir seçenek sunuyordu. Oysa Freud’un biyolojiyi çevreyle ilişkilendiren evrimsel, Darwinci fikirlerini;^d Lacan’ın ise insan mizacını hayvan etolojisinden alınlarla açıklayan^e ilklerden olduğunu teyit etmek zor değildi. Genel kanı o denli güçlüydü ki kültür ve üniversite bu natüralist ve deneysel verilerden söz edildiğini duymak istemiyordu.

Claude Béata canlı, gelişen ve bütünleştirici bir hayvan ve insan dünyasını keşfetmeye hevesli veterinerleri bir araya getirmek zorundaydı. Toulouse Üniversitesi onun, halihazırda pratisyenlik yapan öğrencilerin, klinik gözlem ve deney konusundaki yeteneklerini sergilediği fevkalade bir üniversite diploması oluşturmaya izin verdi. Bu öğrencilerin birçoğu bu kitapta yer alıyor.

Claude Béata’yı Toulon Üniversitesi’ndeki derslerime düzenli olarak davet ederim. Sonuçtan eminimdir: Zekâsı ve bu kitapta okuyacağınız yöntem sayesinde sunumunun keyifli, eğlenceli ve ikna edici olacağını bilirim.

a. Cyrulnik B., *Mémoire de singe et paroles d'homme*, Paris, Hachette, 1983.

b. Moscovici S., *Hommes domestiques et hommes sauvages* (Evcil İnsan ve Vahşi İnsan), Paris, Union générale d’édition, 1974.

c. Morin E., *L’Unité de l’homme* (İnsanın Tekliği), Paris, 10/18, 1970.

d. Ritvo L., *L’Ascendant de Darwin sur Freud*, Paris, Gallimard, 1992.

e. Lacan J., *Le Séminaire, livre III : Les Psychoses, 1955-1956*, Paris, Seuil, 1981, s. 108. VE “Propos sur la causalité psychique”, *L’Évolution psychiatrique*, 1947, s. 38-41.

O bize insan dünyasından farklı olan bir kedi dünyasını keşfetmeyi öğretiyor. Kediler ve insanlar arasındaki yanlış anlaşıl-malar nadir değildir. Bu da ilişkisel zorlukları ve kimi zaman kedilerin olağanüstü saldırganlıklarını açıklar. Ne var ki yanlış gidenin ne olduğunu anlamayı başardığımızda bunu düzeltbi-liriz ve bu iyileşmeler sıklıkla görülür. *Schézopathie* (ilişki acısı) ke-limesini bilmiyordum. Zamanından önce anneden ayrılarak izole edilen bir yavru kedi, sosyalleşmesini sağlayacak temel yönelim-leri edinemez. Duyusal olarak izole edilmiş bu kedilerdeki ciddi bozukluk, terk edilmiş insan bebeklerinkine bire bir karşılık gelir. Bununla birlikte, nöronal işlev bozukluğunun kalıcı bir bozuklu-ğa dönüşmesini önlemek için mümkün olan en erken dönemde bir duygusal alternatif / ikame sunulduğunda direnç / dayanıklı-lık olarak adlandırılan bir gelişimsel iyileşmeye tanık oluruz.

Béata'nın tarif ettiği bu klinik uygulama felsefi bir sorun or-taya koymaktadır: Bir bozukluk gözlemlediğimizde bir "hay-van deliliği"nden söz etmeye hakkımız var mı? Bu olguya ilgi duymaya başladığım 1960'lı yıllarda bilimsel yayınlar "hayvan nevrozu"ndan^a söz ediyordu. Ne var ki nevroz kelimesi ulusla-rarası sınıflandırmalardan kaldırıldı. "Delilik" kelimesi ise hiç-bir şey ifade etmiyor. Bir kedinin psikotik olduğu ve gerçeklik-ten koptuğu söylenebilir mi? Bana kalırsa davranış bozukluğu olan kediler daha ziyade bir gelişimsel kaza sonucunda değiş-iyor. Kusuru keşfettiğimizde, örneğin bir tür ilişki fizyoterapisi ile buna müdahale edebiliriz. Rehabilitasyon çoğunlukla herkes için çok iyi sonuçlanır.

İdeolojik, hatta neredeyse metafizik tartışmalara maruz kaldığımız 1980'lerde bu noktadaydık: İnsanın doğayla hiçbir alakası yoktur. İnsan (daha doğrusu erkek)^b ona hükmeder, o kadar. Hayvanlara, kadınlara, çocuklara ve daha aciz erkeklere

a. Brunelle L., *Les Névroses expérimentales*, Paris, Raison présente, 1967.

b. Fransızcada insan hem *humain* hem *homme* kelimesiyle ifade edilir. Boris Cyrulnik bu-rada özellikle, aynı zamanda "erkek" anlamına gelen *homme* terimini kullanıyor.

hükmeder. Aristokrasıyı böyle oluşturmuş, sınırları böyle belirlemiş, dini ve anadili böyle empoze etmiştir.

Düzen egemenlik sayesinde geçerliliğini korudu fakat bu bir mezarlık düzeniydi.

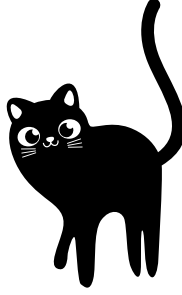
Derken virüs geldi; üretim yarışını durdurdu, yolculukları durdurdu, bireyleri hapsetti ve görmek istemediğimiz şeyi sanki hep ortadaymış gibi keşfetmemizi sağladı: İnsan hayvanlardan kopuk değildir, onların arasındadır. Virüs medeniyetin bir ürünüdür. İçimizde ve çevremizde milyonlarca virüs vardır. Bunlar çoğu zaman yararlıdır çünkü bizi uyaran ve keyiflendiren nörotransmitterlerin sentezine katkıda bulunurlar. Ne var ki daha çok et üretmek için devasa hayvan çiftlikleri kurup bitkileri bu amaçla değiştirdiğimizde domuz ve kuş DNA'ları birbirine karışıyor, bedenimiz için toksik yeni mutasyonlar ve virüsler ortaya çıkıyor. Derken gemi ve uçak gibi teknik harikalarımız, bu mutasyona uğramış virüsleri gezegenin her yerine yayarak milyonlarca ölüme sebep oluyor.

Neolitik ağdan, hayvanları ve bitkileri "evcilleştirdiğimiz" dönemden beri varlığını sürdüren bu trajik deneyim insanın doğanın üzerinde süzölmediğini, doğanın içinde; bitkilerin, akarsuların ve hayvanların arasında yer aldığının kanıtı. İnsan hastalıklarının %70'i hayvanlardan bulaşır. Cevap basit: Hayvanlara kötü davranırsak, onları hasta edersek biz de onlarla birlikte yok oluruz.

Demek ki onları daha iyi anlamak, gelişimlerine destek olmak ve mutlu anları onlarla paylaşmak bizim ıkarımıza olur. Claude Béata ve kitabındaki kedilerle geçirdiğim vakit bana bunu öğretti.

Boris Cyrulnik

Giriş

Orada, yerde siper almış. Simsiyah.

Onunla yüz yüzedim. Etkileyici bir dişi.

Saldırmaya hazır bir kediyle karşı karşıya kalanlar ne demek istediğimi bilir.

Kulaklarını kafasına öyle bir yapıştırmış ki âdeta yok gibiydiler. Bu haliyle bir samurayı andırıyordu.

Üzerime sabitlediği bakışlarıyla acımasız bir kavga vadediyordu. Bir araya topladığı bedeninde saldırıya hazırlanan kaslarının gücünü hissediyordum; keskin dişlerden ve kesici pençelerden kaçmak için pek şansım olmayacağını biliyordum. Tehlikenin vücut bulmuş halinin üzerimde yarattığı huzursuzluktan biraz olsun kurtulmak için hareket etmeye yeltendim fakat gücünün zirvesindeki bir savaşçı gibi gözlerini benden ayırmadan belli belirsiz kıpırdanırken bana hiçbir kaçış alanı bırakmadı.

Bundan beş dakika önce ona neredeyse dokunacaktım. Hatta onu okşadığımı hayal etmiştim. Elimin altında tüylerinin yumuşaklığını, bedeninin esnekliğini hissederek gibiydim. Teslimiyeti, o derin titreşimle somutlaşacak birlik hissini öngörmüştüm. Ne var ki ufacık, beceriksizce bir hareket bu anlaşmayı

bozmuştu ve şimdi her şey baştan başlamalıydı. Statüm değişmişti. Artık düşmandım; güvenilmez, her hareketi bir saldırı olarak algılanarak karşılık görecekti bir düşman.

Korktuğumu biliyordum. Ben de korkuyordum.

Halbuki yalnızca birkaç kilo ağırlığındaydı. Bense çok daha cüsseliydim ama bu, yüzleşmenin sonucunu daha öngörülebilir yapmıyordu.

Yüz yüzeydik: O zamanlar genç bir veteriner olan ben ve rutin muayene için gelen bu hanımefendi kedi. Bir dikkatsizlik anında kendini kafesinden dışarı atmıştı ve sonra da kendini savunmaya hazır şekilde bekliyordu. Kararlılığını çok çekici bulmuştum. Çömelip onunla konuştum. Kaçmasına ya da saldırmasına sebep olmamaya dikkat ettim. Ona ne kadar cesur ve etkileyici olduğunu söyledim. Onu tedavi etmek, dünyamızda daha iyi bir yaşam sürmesine yardımcı olmak ve refahını sağlamak için bu mesleği seçtiğimi dile getirdim. Kulakları biraz kalktı, gözlerini kırptı. Bana daha çok yolum olduğunu, onun türüyle, özellikle de onunla iletişim kurmak için daha çok şey öğrenmem gerektiğini söylüyordu âdeta. Ondan özür diledim ama bu yeterli değildi: Güven bir kez kaybedildi mi geri kazanılması kolay olmuyordu. Zarar görmeden onu yakalamam ve ilk dersimi almam en az on beş dakika sürecekti.

O gün, bundan otuz beş sene önceydi. Hem ona hem kendime geliyeceğime dair söz verdim. Yolun sonuna geldiğimi düşünmüyorum ama kısa bir süre önce tuhaf bir rüya gördüm. Diploma törenindeki öğrencilerim gibi giyinmişim: cüppe ve püsküllü kep. Ne var ki eğitim kadrosunun tamamı kedilerden oluşuyordu. Kalabalık ve çok tanıdıklardı. Hayatımdaki kedileri gördüm: Minu, Çikita, dostum Al, Afyon, Bıyık, Flora... Tedavi ettiğim kediler de oradaydı: Nugatin, Hannibal, Nuga. Beni kürsüye çağırıp diplomamı takdim ettiler. Kedi dili tercümanı ve bende büyük iz bırakan ilk mesleki karşılaşmam olan First kısa bir açıklama yaptı: "Bizler kediyiz, kadim efsanelerin

Kediler gizemli canlılardır. Meraklı ve mesafeli, bağımsız ve sevecen, avcı ve avdırlar. Onların gerçek doğalarını hâlâ tam olarak bilmiyoruz. Yaşadıkları davranış sorunları bize çoğu zaman çözümsüz görünebilir. Kedilerin neden saldırganlaşmalarını veya kendilerine zarar verdiklerini anlamamız mümkün mü?

Veteriner psikiyatrist Claude Béata, kedilerin psikolojisi hakkında yapılan son araştırmalardan ve kendi klinik deneyimlerinden yararlanarak yazdığı bu büyüleyici kitapla kedilere bakışımızda bir devrim yaratıyor.

Depresyona giren barınak kedileriyle, ayrılık kaygısından mustarip Tabatha'yla, bipolar bozukluk yaşayan Nugatin'le ve kedilere özgü bir şizofreni hastalığı çeken Melly'yle tanışın.

Dr. Béata onların hikâyeleri aracılığıyla bizi kedilerin zihninde eşsiz bir gezintiye çıkıyor. Şaşırtıcı ve aydınlatıcı bir bakış açısı sunarak kedileri gerçekten anlamamızı, sevgili dostlarımızın zihinsel ve fiziksel sağlığına daha fazla özen göstermemizi sağlıyor.

Kedi Psikolojisi, gizemli dostlarımızın sağlığı ve iyiliği için vazgeçilmez ve ufuk açıcı bir rehber.

Çeviren: Nazlı Ceyhan Sümter

